

9. IDENTIFIKACE STŘEDISEK NA ÚZEMÍ JMK

Identifikace center na území JMK je z hlediska metodiky práce mezikrokem mezi čistě analytickou a návrhovou částí zpracovávané studie. Cílem kapitoly je návrhová identifikace obcí, které vykazují střediskový potenciál, ať už ve smyslu produkčním či obslužným. Střediskovým potenciálem zde rozumíme především:

- A. potenciál pracovních příležitostí vyvolávající pracovní dojížděku z určité spádové oblasti (u pracovně významnějších středisek pak lze předpokládat i kladné saldo pracovní dojížděky);
- B. potenciál obslužných funkcí vyvolávající nepracovní dojížděku za různými typy služeb (vzdělávací, maloobchodní, finanční, kulturní, zdravotní, sociální a jiné).

Samotné pojmy střediskovost či centralita jsou pojmy komplexními – vyjadřují jak okamžitý obslužný či pracovní potenciál obce, tak i historickou setrvačnost role obce v lokálním či mikroregionálním kontextu.

Potenciál středisek lze škálovat a rozlišovat tak jednotlivé významově odlišné úrovně či kategorie center. Tradiční škálování přitom předpokládá vertikálně-hierarchické uspořádání systému středisek v území (ve smyslu christallerovského konceptu centrálních míst, u nás částečně aplikovaného například v rámci tzv. střediskové soustavy osídlení v průběhu 70. let). V hierarchicky uspořádaném systému existuje víceméně přímý vztah mezi velikostí střediska, jeho pracovním a obslužným potenciálem a velikostí jeho poměrně zřetelně vymezené spádové oblasti. Využívání potenciálu středisek je dáno tzv. horní hranicí rozsahu konkrétních služeb či funkcí, tj. ochotou obyvatel cestovat za danou funkcí/službou určitou vzdálenost. Méně významná střediska obvykle disponují pouze službami s malou horní hranicí rozsahu (typicky prodejny potravin či základního školství) a tedy s menším rozsahem spádových oblastí, zatímco specializované funkce a služby soustředěné ve významnějších centrech a využívané s menší četností (např. specializovaný sortiment či specializovaná lékařská péče) budou vytvářet spádové oblasti o větší plošné rozloze (viz např. série kartogramů spádovosti za službami v kapitole 7.3). Dále platí, že spádové oblasti různě hierarchicky odstupňovaných skupin středisek (skupin funkcí a služeb) jsou do jisté míry územně skladebné, tj. že středisko vyššího řádu zajišťuje specializovanějšími službami více spádových oblastí podřízených středisek nižšího řádu.

Takto teoreticky načrtnuté uspořádání nicméně v reálném sídelním prostoru neexistuje – hierarchizovaný systém center je modifikován celou řadou prostorových i neprostorových procesů ovlivňujících relativní a absolutní význam středisek a četnost jejich využívání. V souvislosti se stále se zvyšující mobilitou obyvatelstva lze pozorovat tzv. prostorovou elasticitu spotřebitelů, kdy obyvatelé i za relativně základními službami směřují do center vyššího řádu a vynechávají („přeskakují“) nabídku v méně významných střediscích. Příkladem mohou být týdenní nákupy ve velkých nákupních centrech regionálních středisek, kam spotřebitelé dojíždějí i z poměrně velké vzdálenosti; zde saturují svou týdenní poptávku a nerealizují ji tedy v menších prodejnách lokálních či mikroregionálních center. Mezi další příklady lze zařadit například situaci, kdy děti v suburbanizovaných obcích dojíždějí každodenně se svými rodiči do jádrového města a školní docházku tak realizují mimo lokální centrum. Zejména historicky rostlá střediska v těsném zázemí velkých měst mohou tímto způsobem pozbývat svoji faktickou centralitu (v případě Brna se jedná např. o Modřice, Šlapanice, částečně i Rosice či Kuřim).

Zejména v metropolitních oblastech lze ovšem sledovat i v jistém smyslu opačný proces, kdy vlivem suburbanizačních procesů dochází k decentralizaci relativně sociálně silnějšího obyvatelstva do obcí v zázemí – takto je zde zvyšována kupní síla obyvatelstva a navyšována poptávka i po nezákladních typech služeb, resp. řada aktivit prostorově následuje rezidenční suburbanizaci (například volnočasové aktivity, akvaparky, apod.).

Území s větším počtem (dvojicí či trojicí) středisek pak představují specifický typ prostorové konfigurace středisek, mezi kterými může fungovat prostorová konkurence či dělba práce (specializace), rozhodně však jsou jejich spádové oblasti a míra střediskovosti ovlivňovány přítomností intervenujících center. V případě JMK se takto můžeme dívat například na dvojice středisek Zastávka - Rosice, Ivančice - Oslavany (a snad i Moravský Krumlov) či Blansko - Rájec-Jestřebí.

Posledním typem center narušujících do jisté míry historicky se vyvíjející hierarchickou strukturu jsou střediska, která můžeme nazývat konjunkturální. Jejich vývoj většinou probíhal ve velice krátkém časovém rozpětí, někdy na základě vnějších, plánovacích vlivů. V případě JMK může být takovým centrem Adamov, historicky starší obdobou pak již zmiňovaná Zastávka u Brna.

Z výše uvedeného vyplývá, že jednoduché hierarchické odstupňování středisek v rámci JMK nemusí nutně odpovídat realitě. Při identifikaci možných center a návrhu jejich významové úrovně je nutné vzít do úvahy rovněž sídelní kontext a zakotvenost konkrétního střediska v širších funkčních vztazích.

9.1 NÁVRHOVÝ PŘEHLED STŘEDISEK V JMK

Tabulka 9.1 představuje návrh významově odstupňovaných středisek na území JMK. Vzhledem k výše uvedeným omezením čistě hierarchické klasifikace center, nebyl při jejich identifikaci použit výhradně kvantitativní přístup zahrnující hodnocení výskytu či četnosti určitých typů služeb nebo funkcí. Základní návrh vychází z kvantitativního posouzení pracovního významu (*uvažován počet významných pracovních proudů do střediska a jejich celkový objem, objem celkové pracovní dojížděky, saldo pracovní dojížděky*) a významu oblužného, resp. administrativního (*uvažována přítomnost stavebního úřadu, resp. úřadu obce s rozšířenou působností, dále existence základní a střední školy a objem dojížděky do škol, existence a velikost nemocničního zařízení, resp. zdravotního střediska, existence, resp. počet praktických a specializovaných lékařů, existence řetězcové prodejny potravin, přítomnost pošty a finančních služeb*).

Tab. 9.1: Identifikovaná střediska na území JMK (počet obyvatel dle SLDB 2011)
Zdroj: SLDB 2011

středisko	typ střediska	obvykle bydlící obyvatelé	trvale bydlící obyvatelé
Brno	krajské město	385 913	369 158
Znojmo	regionální centrum I.	34 122	33 663
Hodonín	regionální centrum II.	24 961	24 673
Břeclav	regionální centrum II.	24 737	24 313
Vyškov	regionální centrum II.	21 391	20 872
Blansko	regionální centrum II.	20 629	20 154
Boskovice	regionální centrum II.	11 502	11 348
Kyjov	regionální centrum II.	11 462	11 385
Kuřim	subregionální centrum I.	11 540	11 301
Veselí nad Moravou	subregionální centrum I.	11 266	11 200
Ivančice	subregionální centrum I.	9 468	9 362
Tišnov	subregionální centrum I.	8 780	8 711
Mikulov	subregionální centrum I.	7 287	7 219
Hustopeče	subregionální centrum I.	5 746	5 683
Letovice	subregionální centrum II.	6 637	6 557
Bučovice	subregionální centrum II.	6 396	6 363
Slavkov u Brna	subregionální centrum II.	6 207	6 109
Moravský Krumlov	subregionální centrum II.	5 778	5 770
Strážnice	subregionální centrum II.	5 703	5 670
Pohořelice	subregionální centrum II.	4 667	4 587

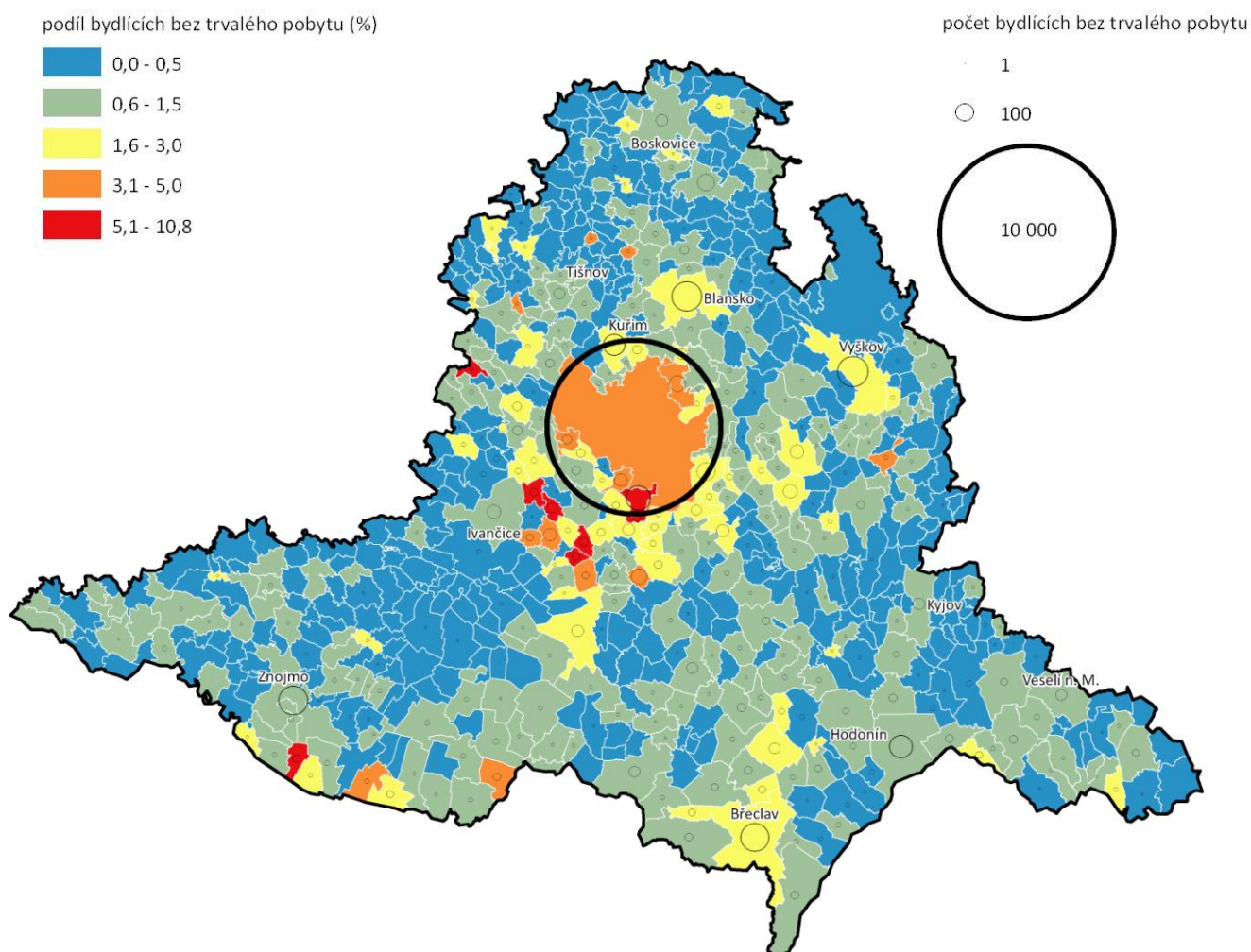
Šlapanice	mikroregionální centrum I.	7 109	6 936
Rosice	mikroregionální centrum I.	5 740	5 695
Rousínov	mikroregionální centrum I.	5 315	5 210
Modřice	mikroregionální centrum I.	4 845	4 508
Bzenec	mikroregionální centrum I.	4 251	4 226
Valtice	mikroregionální centrum I.	3 652	3 619
Židlochovice	mikroregionální centrum I.	3 562	3 438
Hrušovany nad Jevišovkou	mikroregionální centrum I.	3 162	3 145
Velká nad Veličkou	mikroregionální centrum I.	2 879	2 856
Velké Opatovice	mikroregionální centrum II.	3 800	3 791
Veverská Bítýška	mikroregionální centrum II.	3 085	3 045
Velké Pavlovice	mikroregionální centrum II.	3 044	3 003
Ivanovice na Hané	mikroregionální centrum II.	2 844	2 828
Kunštát	mikroregionální centrum II.	2 672	2 662
Ždánice	mikroregionální centrum II.	2 559	2 554
Olešnice	mikroregionální centrum II.	1 727	1 726
Jevišovice	mikroregionální centrum II.	1 124	1 113
Dubňany	lokální centrum I	6 208	6 175
Oslavany	lokální centrum I	4 619	4 607
Adamov	lokální centrum I	4 591	4 521
Rájec-Jestřebí	lokální centrum I	3 565	3 522
Mirotav	lokální centrum I	2 862	2 858
Zastávka	lokální centrum I	2 465	2 416
Klobouky u Brna	lokální centrum I	2 325	2 296
Lednice	lokální centrum I	2 242	2 214
Lysice	lokální centrum I	1 885	1 872
Lomnice	lokální centrum I	1 317	1 316
Čejč	lokální centrum I	1 239	1 227
Vranov nad Dyjí	lokální centrum I	819	807
Vracov	lokální centrum II.	4 484	4 463
Velké Bílovice	lokální centrum II.	3 852	3 785
Rajhrad	lokální centrum II.	3 277	3 197
Jedovnice	lokální centrum II.	2 748	2 731
Černá Hora	lokální centrum II.	1 999	1 979

Interpretace těchto statických (např. existence zařízení služeb) a dynamických (např. počet dostředivých významných pracovních proudů) kvantitativních ukazatelů však byla dále rozšířena o expertní zhodnocení relativní polohy středisek v rámci kraje a vůči ostatním identifikovaným centrům. Výsledkem kombinovaného posouzení je pak finální identifikace středisek a jejich stratifikace dle úrovně střediskovosti.

V tabulce 9.1 jsou vedle významových kategorií středisek uvedeny rovněž informace počtech obvykle bydlících a trvale bydlících obyvatel. Nová metodika zjišťování v rámci censu 2011 umožňuje pro každou obec porovnání obvykle bydlícího a trvale přítomného obyvatelstva. Případný převis obvykle bydlících nad trvale bydlícími se dá mj. interpretovat jako jistý ukazatel atraktivity obce, resp. jako kvantifikátor střediskovosti – z tabulky 9.1 či kartogramu na obrázku 9.1 vyplývá, že všechna navržená střediska vykazují právě takový převis (byť jsou v řadě případů absolutní rozdíly vzhledem k velikosti obce poměrně malé). Nejmarkantněji tento pomocný ukazatel vykresluje centralitu Brna, dále Blanska, Vyškova a Břeclavi.

Z hlediska metodického je nutné upozornit na fakt, že jedny z nejvyšších podílů osob bez trvalého pobytu na celkovém počtu obvykle bydlících vykazují obce v zázemí Brna. Tento stav samozřejmě není indikátorem střediskovosti těchto obcí, nýbrž důsledkem suburbanizačních procesů. Řada suburbánních migrantů fakticky bydlících v obcích v zázemí Brna vykazuje trvalé bydliště mimo tyto obce, nejčastěji v jádrovém Brně.

Obr. 9.1: Počty a podíly osob bez trvalého pobytu v obcích JMK v roce 2011
Zdroj: SLDB

Logickým krokem po vymezení center je určení jejich spádových oblastí. Tento krok je poměrně analyticky obtížný a nejednoznačný, už právě z důvodů nehierarchické organizace funkčních vztahů v sídelním systému popsané výše v této kapitole. Pro potřeby alespoň indikativního určení velikostí spádových území jednotlivých center byl využit model časových dostupností obcí JMK při využití IAD a pro každou obec JMK bylo určeno časově nejbližší středisko (toto určení proběhlo odděleně pro skupiny středisek různých významových úrovní). Časově nejedostupnější obce vytvářejí modelovou spádovou oblast konkrétního centra.

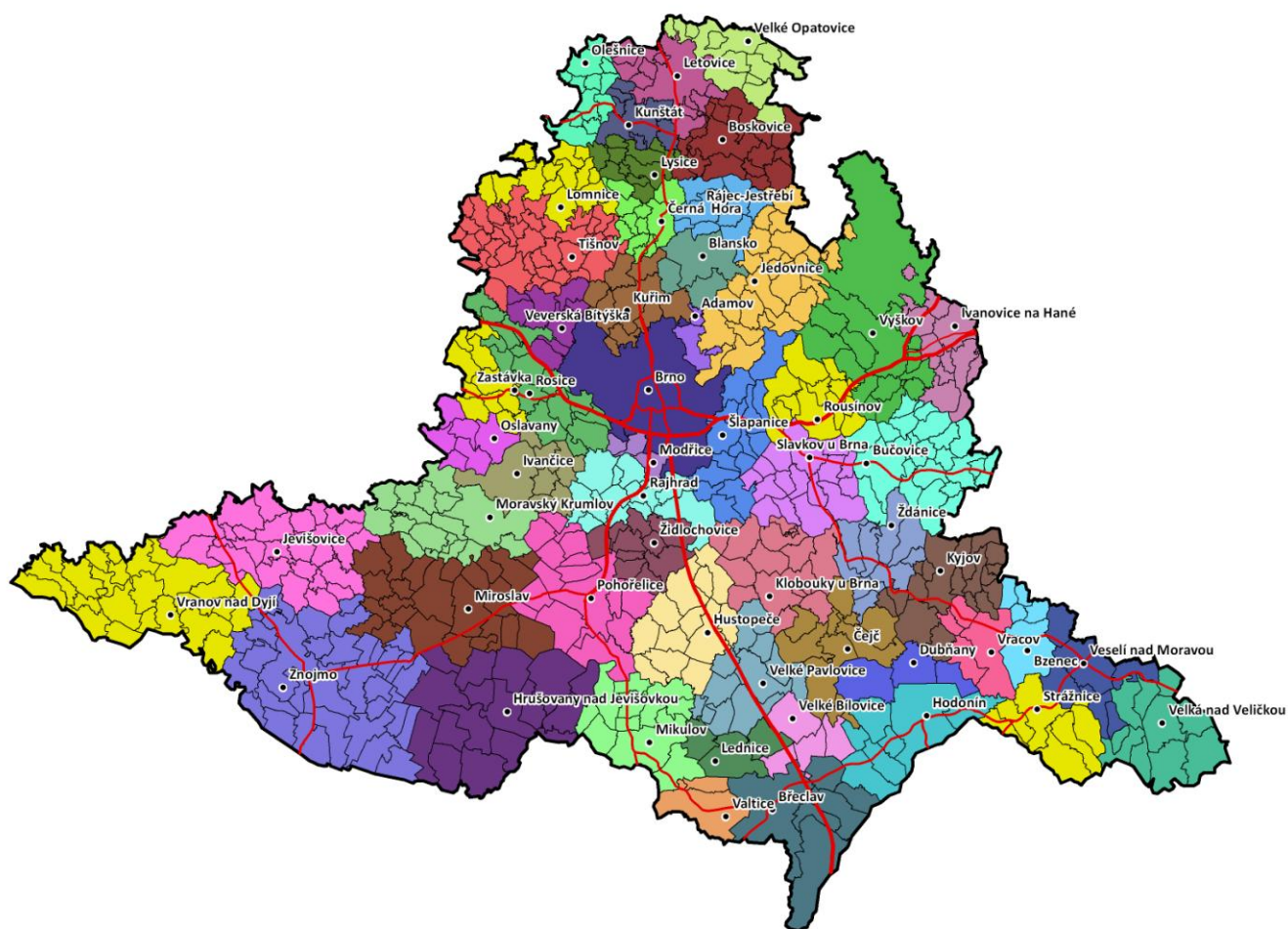
Výsledky tohoto vymezení jsou patrné z tabulek 9.2 až 9.5, resp. obrázků 9.2 až 9.5 a je patrný jeho modelový charakter. Na základě časového určování spádovosti je výrazným způsobem podhodnocována zejména pozice Brna (velikost brněnské spádové oblasti je v reálu samozřejmě mnohem vyšší). Cílem vymezení je tedy především nastavení výchozí situace, která bude dále upravována a zpřesňována v rámci návrhové části studie.

Tab. 9.2: Vybrané charakteristiky modelových spádových území ke střediskům všech úrovní
Zdroj: SLDB 2011, ČSÚ; Model časové dostupnosti IAD

středisko	typ střediska	počet obcí v území	průměrný čas do střediska (min)	počet obyvatel (obvykle bydlící)	počet obsazených pracovních míst
Brno	nadregionální centrum	2	4,68	387 457	268 962
Znojmo	regionální centrum	36	8,77	57 866	22 034
Hodonín	regionální centrum	7	6,83	38 871	18 054
Břeclav	regionální centrum	6	7,48	34 729	16 776
Vyškov	regionální centrum	15	6,39	29 667	14 477
Šlapanice	mikroregionální centrum	16	5,74	26 605	6 242
Kyjov	regionální centrum	18	5,76	24 469	9 338
Blansko	regionální centrum	3	4,20	22 347	11 278
Kuřim	subregionální centrum	11	4,74	21 613	8 466
Tišnov	subregionální centrum	38	8,88	21 078	6 442
Veselí nad Moravou	subregionální centrum	7	5,17	20 584	6 122
Slavkov u Brna	subregionální centrum	17	5,77	20 305	5 562
Rosice	mikroregionální centrum	16	7,64	19 588	5 653
Boskovice	regionální centrum	16	5,98	18 253	9 260
Rajhrad	lokální centrum	17	5,38	17 862	3 407
Jedovnice	lokální centrum	25	7,07	17 411	2 262
Ivančice	subregionální centrum	8	7,03	16 507	3 989
Hrušovany nad Jevišovkou	mikroregionální centrum	17	8,39	16 499	4 281
Hustopeče	subregionální centrum	12	6,39	15 991	6 121
Bučovice	subregionální centrum	21	8,34	15 454	4 227
Židlochovice	mikroregionální centrum	10	3,59	15 386	4 252
Mikulov	subregionální centrum	11	5,83	14 795	5 666
Rousínov	mikroregionální centrum	12	4,98	14 671	3 624
Miroslav	lokální centrum	25	7,59	14 607	2 611
Pohořelice	subregionální centrum	16	6,21	14 029	4 779
Dubňany	lokální centrum	3	4,06	13 715	2 458
Čejč	lokální centrum	11	5,32	13 627	3 236
Klobouky u Brna	lokální centrum	14	6,98	13 461	1 981
Velké Pavlovice	mikroregionální centrum	10	5,37	12 637	2 580
Zastávka	lokální centrum	12	5,60	11 824	2 237
Strážnice	subregionální centrum	7	4,56	11 253	2 995
Moravský Krumlov	subregionální centrum	16	7,04	11 093	2 763
Letovice	subregionální centrum	12	5,30	10 761	3 193
Rájec-Jestřebí	lokální centrum	10	4,82	10 128	2 532
Adamov	lokální centrum	3	5,92	9 033	1 204
Jevišovice	mikroregionální centrum	28	7,62	8 881	1 925
Velká nad Veličkou	mikroregionální centrum	10	5,28	8 812	1 868
Ivanovice na Hané	mikroregionální centrum	12	5,19	8 705	2 345
Velké Bílovice	lokální centrum	4	4,42	8 540	1 547
Velké Opatovice	mikroregionální centrum	13	6,20	8 208	1 963
Vracov	lokální centrum	4	3,52	8 176	1 396
Ždánice	mikroregionální centrum	10	5,42	7 973	1 549
Modřice	mikroregionální centrum	3	5,32	7 743	9 034
Bzenec	mikroregionální centrum	5	4,51	7 546	3 459
Veverská Bítýška	mikroregionální centrum	8	4,46	7 032	1 608
Oslavany	lokální centrum	6	4,94	6 957	1 344
Vranov nad Dyjí	lokální centrum	26	10,30	6 326	1 255
Lednice	lokální centrum	3	3,87	5 885	1 751
Lomnice	lokální centrum	16	6,23	5 384	758

Černá Hora	lokální centrum	12	4,25	5 252	1 327
Lysice	lokální centrum	12	3,67	5 129	873
Valtice	mikroregionální centrum	2	2,44	4 940	1 619
Kunštát	mikroregionální centrum	7	3,47	4 155	1 250
Olešnice	mikroregionální centrum	12	4,20	3 688	940

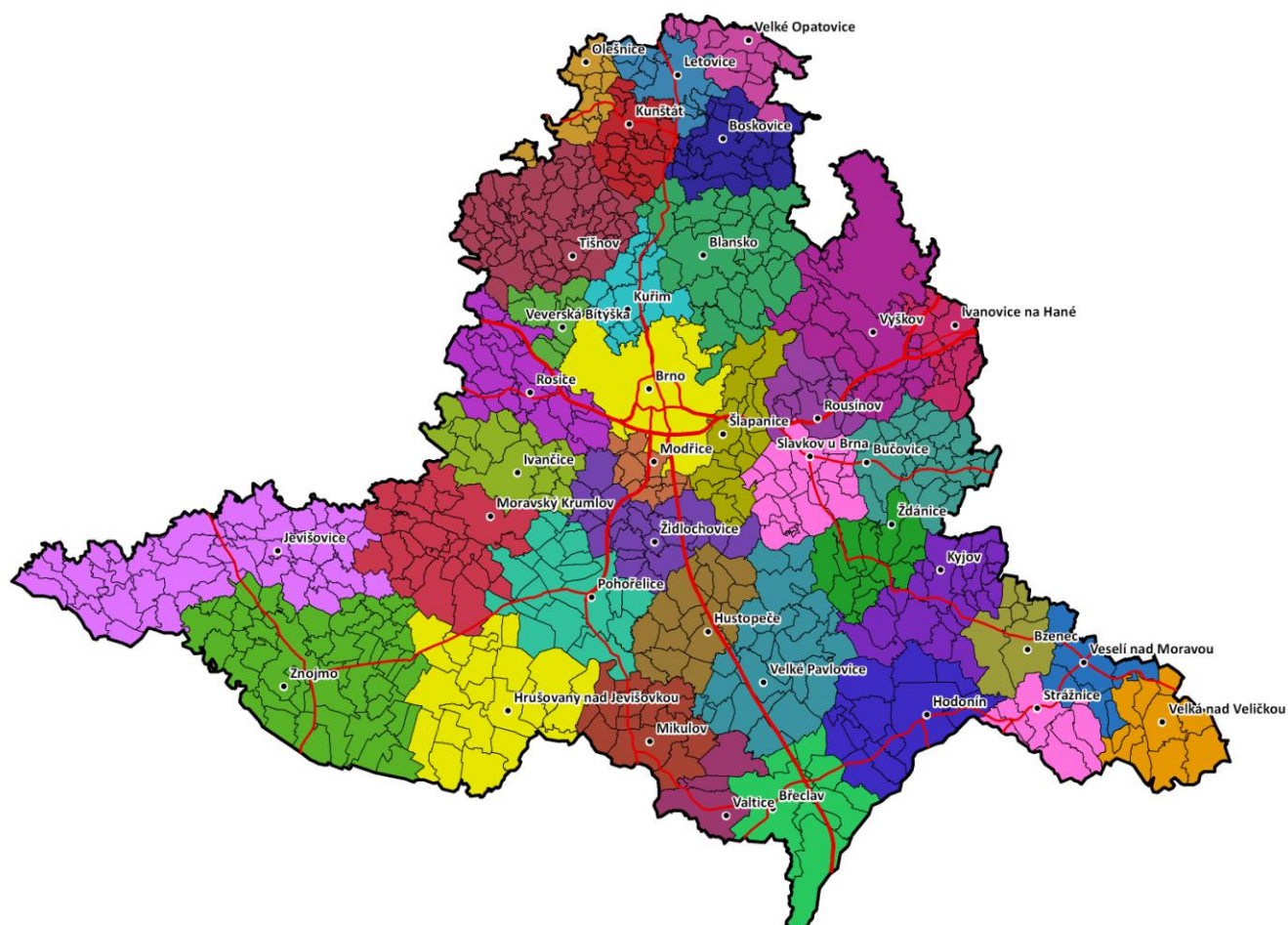
Obr. 9.2: Modelová spádová území ke střediskům všech úrovní
Zdroj: Model časové dostupnosti IAD

Tab. 9.3: Vybrané charakteristiky modelových spádových území ke střediskům úrovně mikroregionálního centra a vyšší
Zdroj: SLDB 2011, ČSÚ; Model časové dostupnosti IAD

středisko	typ střediska	počet obcí v území	průměrný čas do střediska (min)	počet obyvatel (obvykle bydlící)	počet obsazených pracovních míst
Brno	krajské město	4	9,65	391 899	269 324
Znojmo	regionální centrum	47	9,53	61 368	22 778
Hodonín	regionální centrum	13	8,52	55 803	20 855
Blansko	regionální centrum	32	10,80	52 389	17 345
Břeclav	regionální centrum	8	7,82	37 327	17 229
Kyjov	regionální centrum	23	6,20	32 523	10 613
Vyškov	regionální centrum	22	9,13	32 274	14 733
Velké Pavlovice	mikroregionální centrum	23	9,09	31 721	7 393
Šlapanice	mikroregionální centrum	18	6,60	28 167	6 415
Židlochovice	mikroregionální centrum	22	5,94	27 699	6 080
Rosice	mikroregionální centrum	27	7,73	27 684	7 491
Ivančice	subregionální centrum	15	7,50	27 192	5 732
Tišnov	subregionální centrum	55	9,35	25 511	6 983
Kuřim	subregionální centrum	16	6,12	22 727	8 563
Slavkov u Brna	subregionální centrum	19	6,77	22 052	5 651
Veselí nad Moravou	subregionální centrum	7	5,17	20 584	6 122
Boskovice	regionální centrum	20	6,36	20 486	9 589
Moravský Krumlov	subregionální centrum	26	8,71	19 052	4 473
Hrušovany nad Jevišovkou	mikroregionální centrum	22	8,75	18 435	4 485
Hustopeče	subregionální centrum	14	6,85	18 425	6 531
Pohořelice	subregionální centrum	20	6,88	16 346	5 047
Modřice	mikroregionální centrum	10	6,17	15 665	10 960
Mikulov	subregionální centrum	12	6,09	15 564	5 758
Bučovice	subregionální centrum	21	8,34	15 454	4 227
Rousínov	mikroregionální centrum	12	4,98	14 671	3 624
Jevišovice	mikroregionální centrum	49	13,92	14 100	2 865
Bzenec	mikroregionální centrum	6	4,65	12 030	4 263
Strážnice	subregionální centrum	7	4,56	11 253	2 995
Letovice	subregionální centrum	12	5,30	10 761	3 193
Ždánice	mikroregionální centrum	13	6,71	10 363	1 856
Kunštát	mikroregionální centrum	18	6,68	8 872	2 081
Velká nad Veličkou	mikroregionální centrum	10	5,28	8 812	1 868
Ivanovice na Hané	mikroregionální centrum	12	5,19	8 705	2 345
Velké Opatovice	mikroregionální centrum	13	6,20	8 208	1 963
Valtice	mikroregionální centrum	3	3,82	7 182	2 562
Veverská Bítýška	mikroregionální centrum	8	4,46	7 032	1 608
Olešnice	mikroregionální centrum	14	5,42	5 172	1 275

Obr. 9.3: Modelová spádová území ke střediskům úrovně mikroregionálního centra a vyšší
Zdroj: Model časové dostupnosti IAD

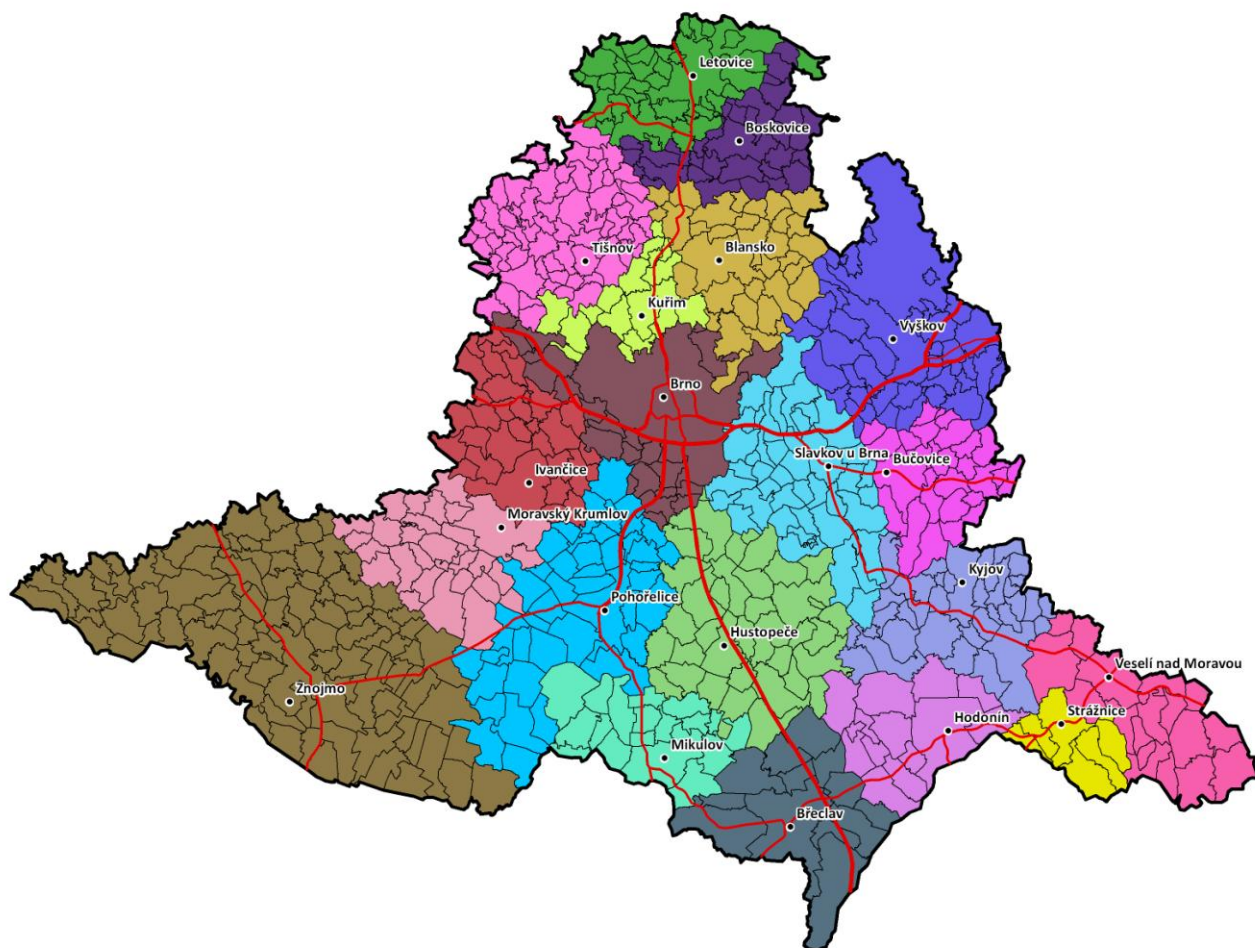

Tab.9.4: Vybrané charakteristiky modelových spádových území ke střediskům úrovně
subregionálního centra a vyšší
Zdroj: SLDB 2011, ČSÚ; Model časové dostupnosti IAD

středisko	typ střediska	počet obcí v území	průměrný čas do střediska (min)	počet obyvatel (obvykle bydlící)	počet obsazených pracovních míst
Brno	krajské město	25	11,83	420 691	283 843
Znojmo	regionální centrum	100	15,01	80 438	26 668
Slavkov u Brna	subregionální centrum	44	8,86	62 834	14 926
Hodonín	regionální centrum	14	9,03	58 215	21 639
Blansko	regionální centrum	33	10,85	52 589	17 400
Břeclav	regionální centrum	13	8,85	51 235	21 330
Hustopeče	subregionální centrum	39	10,21	47 696	12 483
Vyškov	regionální centrum	40	8,82	44 470	18 181
Kyjov	regionální centrum	36	7,84	44 103	12 694

Ivančice	subregionální centrum	32	10,48	44 077	10 008
Pohořelice	subregionální centrum	46	9,73	43 714	11 880
Veselí nad Moravou	subregionální centrum	19	9,86	34 650	11 071
Tišnov	subregionální centrum	65	9,91	29 489	7 524
Kuřim	subregionální centrum	20	6,91	27 592	9 933
Boskovice	regionální centrum	32	8,16	27 009	10 780
Letovice	subregionální centrum	38	8,92	24 030	6 861
Moravský Krumlov	subregionální centrum	29	9,48	19 949	4 641
Mikulov	subregionální centrum	17	7,77	19 820	6 712
Bučovice	subregionální centrum	24	8,43	19 654	5 306
Strážnice	subregionální centrum	7	4,56	11 253	2 995

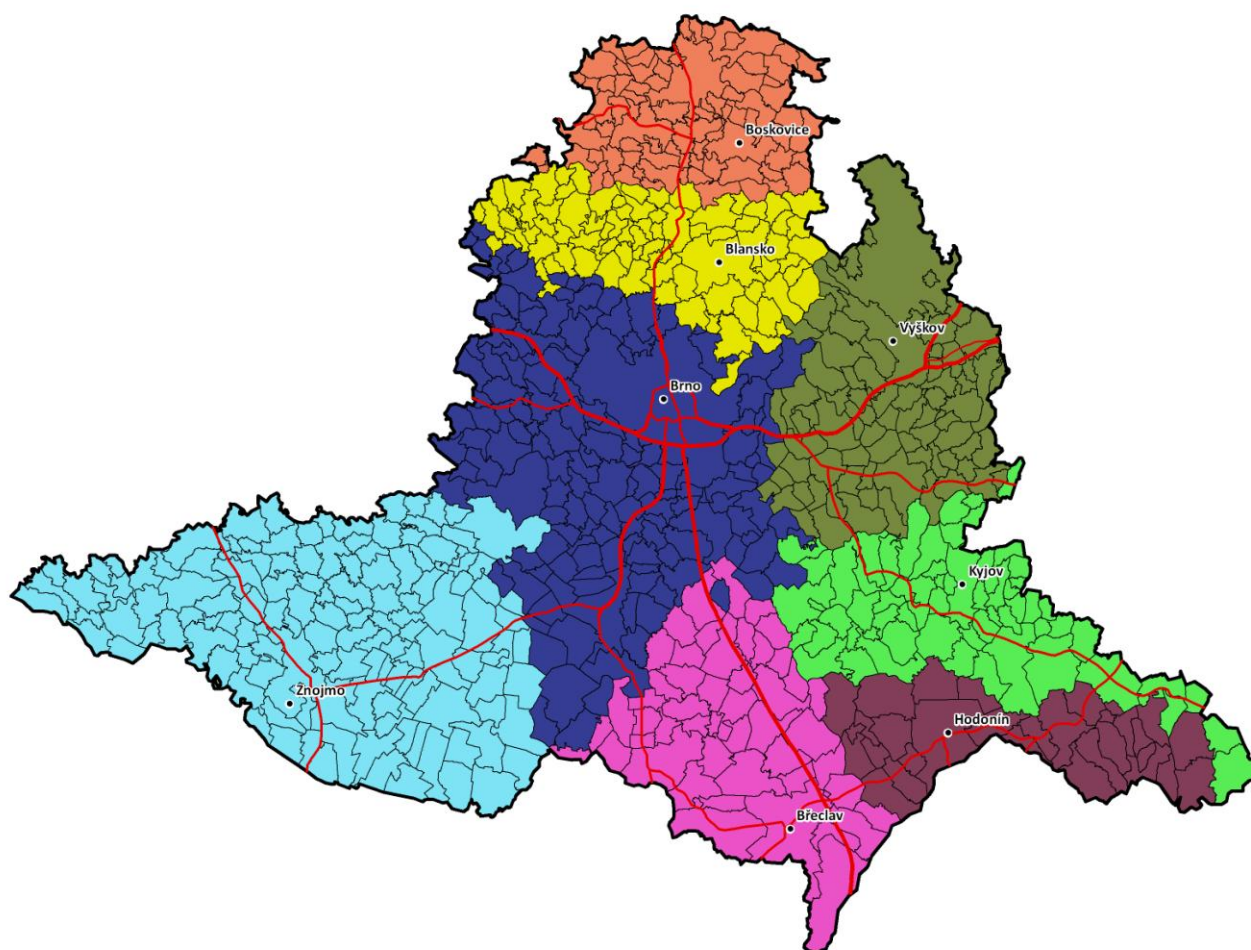
Obr. 9.4: Modelová spádová území ke střediskům úrovně subregionálního centra a vyšší
Zdroj: Model časové dostupnosti IAD

Tab. 9.5: Vybrané charakteristiky modelových spádových území ke střediskům úrovně regionálního a nadregionálního centra
Zdroj: SLDB 2011, ČSÚ; Model časové dostupnosti IAD

středisko	typ střediska	počet obcí v území	průměrný čas do střediska (min)	počet obyvatel (obvykle bydlící)	počet obsazených pracovních míst
Brno	krajské město	153	18,34	572 825	322 804
Znojmo	regionální centrum	137	17,05	107 426	33 596
Břeclav	regionální centrum	48	17,88	94 971	35 776
Vyškov	regionální centrum	81	12,20	90 910	30 125
Kyjov	regionální centrum	63	13,17	84 343	25 439
Hodonín	regionální centrum	31	16,91	80 951	26 696
Blansko	regionální centrum	81	17,40	78 282	24 350
Boskovice	regionální centrum	79	13,07	53 800	18 089

Obr. 9.5: Modelová spádová území ke střediskům úrovně regionálního a nadregionálního centra
Zdroj: Model časové dostupnosti IAD

Návrhová identifikace obcí, které vykazují střediskový potenciál, ať už ve smyslu produkčním či obslužném má významný vztah především k urbánnímu prostředí sídel. Přestože střediskový potenciál sídla lze především ztotožnit s potenciálem pracovních příležitostí a potenciálem obslužných funkcí (vzdělávací, maloobchodní, finanční, kulturní, zdravotní, sociální a jiné), není zanedbatelný ani význam souboru rezidenčních funkcí, tj. zejména bydlení (včetně základní veřejné vybavenosti, která je nebo může být integrována do ploch bydlení, smíšených obytných, případně ploch komerčních, pokud prostředí pro umístění takového typu zařízení je vyhovující. (poznámka: *analýza urbanistické struktury sídel zaměřená na identifikaci ploch a jejich rozsah pro základní – veřejnou vybavenost obcí je obtížná, stejně jako bude obtížná predikce rozsahu ploch, předpokladů pro rozvoj těchto funkcí do výhledu*). Všeobecně je možné předpokládat, že určitá velikost sídla (dle počtu obyvatel) zaručuje dostatek možností pro umístění pozemků, staveb a zařízení základní veřejné vybavenosti; to mimo jiné vyplývá i z posouzení intenzity využití zastavěného území sídel (viz tab. 9.6). Z rozsahu rezidenčních funkcí a záměrů na jejich rozvoj lze usuzovat i na rozvoj resp. rozsah ploch pro funkce obslužné - komerční. Vzájemná provázanost rezidenčních funkcí, zejména s funkcemi obslužnými je velice úzká a je nezbytné k ní přihlížet.

Střediskový potenciál lze identifikovat jako:

- a) okamžitý stav funkčního využití území, z hlediska urbanistického, a vztahů vyjádřených geografickou analýzou viz předchozí kapitoly, které jsou výsledkem dlouhodobého vývoje a setrvačnosti působení nejrůznějších vlivů, tj. jak vztahů mezi sídly tak zejména urbánní struktury a dopravních systémů (setrvačnost působení urbánní struktury a dopravních systémů je zvláště významná)
- b) okamžitý stav, s predikcí dalšího rozvoje území sídel (zejména středisek osídlení), tj. upřednostnění rozvojových záměrů které podporují funkce center osídlení, současně s útlumem (zrušením) záměrů, které jsou založeny pouze na rozšíření ploch pro bydlení bez zvažování důsledků tj. zejména vlivu na dopravu (veřejnou hromadnou dopravu zvláště, a její efektivní provoz).

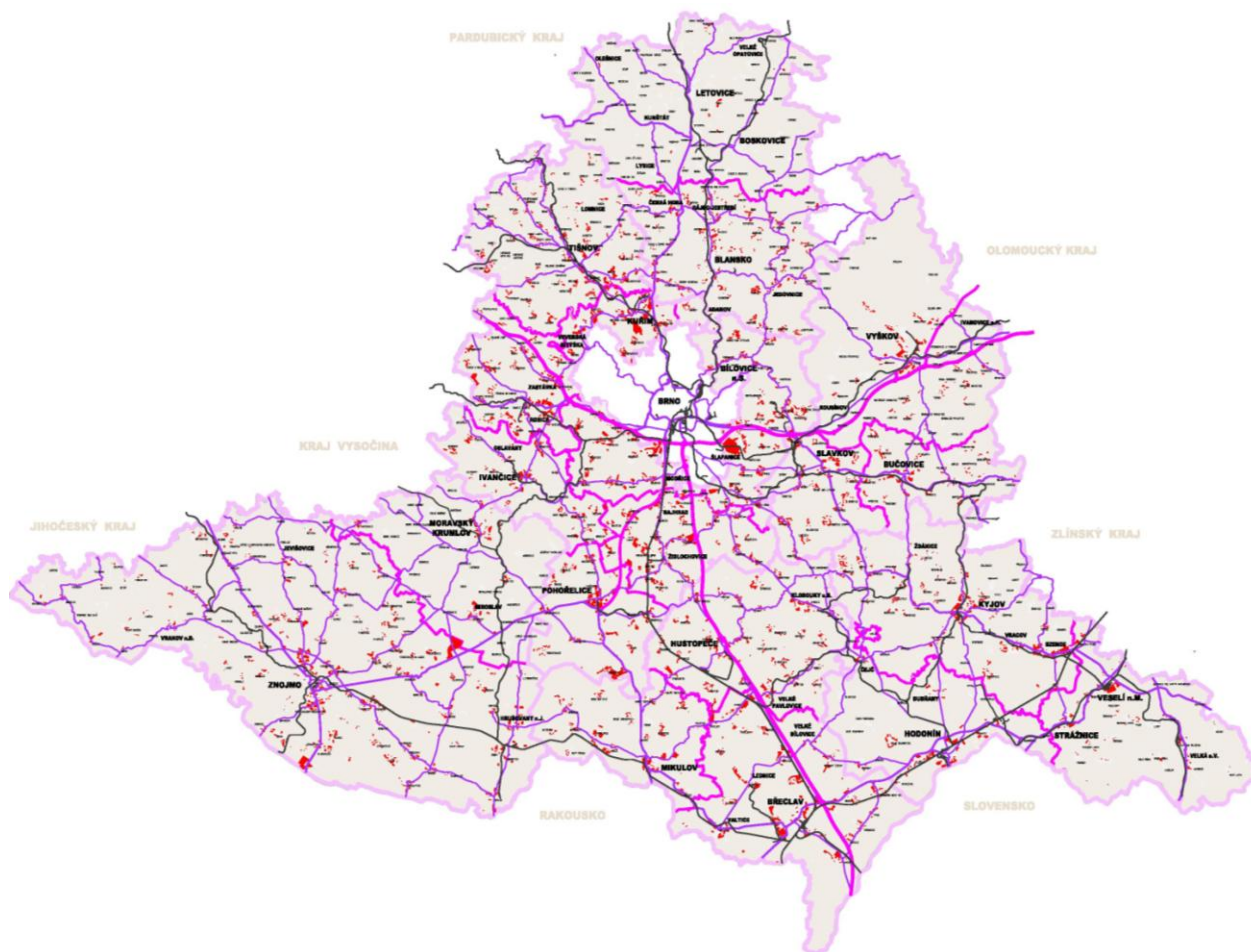
Přistoupit k návrhu ad. b) předpokládá, že lze odpovědět na kardinální otázku: „kterými prostředky bude usměrňován rozvoj sídel, pokud prostředky územního plánování nemají dostatečnou sílu?“ (viz. suburbanizace), současně při nesprávně interpretaci vymezení „rozvojových oblastí a rozvojových os“ (viz Politika územního rozvoje ČR).

Z obrázku 9.5 je zřejmé, že rozvojové záměry (plochy vyznačené červeně) představují rozsáhlý rozvojový potenciál, pro který v globálu rozvoje kraje nebo oblastí podle jejich specifických podmínek není opodstatněné, a zjevně bude docházet k dalšímu zvětšení zastavěného území a dalšímu rozvolnění už tak volné zástavby sídel (viz tab. 9.6), spojeným se zábery půdy.

Poznámka: *ukazatel intenzity využití území vyjádřený poměrem počtu obyvatel k zastavěným plochám sídla, představuje charakteristiku typu zástavby ve škále –městská intenzivní (Praha 250)– městská (A) – městská rozvolněná (B) – částečně venkovská (C) – venkovská – venkovská rozvolněná. Jednotlivá rozhraní mezi A-B-C v tabulce použita jsou vymezena orientačně pro rámcovou představu o počtu center s obdobným charakterem (a všeobecně pokračujícím trendem rozvolňování území).*

Zastavěná plocha = pozemky, na kterých jsou postaveny budovy (kromě skleníků a japanů) a nádvoří náležející k obytným, hospodářským nebo průmyslovým budovám jako jejich příslušenství.

Obr. 9.6: Rozvojové záměry na území obcí (mimo Statutárního města Brna)
Zdroj: ÚAP ORP JMK/ ÚP obcí

Tab. 9.6: Vybrané charakteristiky využití urbanizovaného území center
Zdroj: SLDB 2011, ČSÚ

sídlo	TBO	význam centra	zastavěné plochy sídla (ha)	TBO/ha zastavěných ploch	typ sídla dle využití území
Brno	369 158	krajské město	2 094	176	
Znojmo	33 663	regionální centrum I.A	282	119	A
Hodonín	24 673	regionální centrum II.A	247	100	B
Břeclav	24 313	regionální centrum II.A	264	92	B
Vyškov	20 872	regionální centrum II.A	213	98	B
Blansko	20 154	regionální centrum II.AB	135	149	A
Boskovice	11 348	regionální centrum II.A	108	105	A
Kyjov	11 385	regionální centrum II.A	140	81	B
Kuřim	11 301	subregionální centrum I.B	96	118	A
Veselí nad Moravou	11 200	subregionální centrum I.A	140	80	B
Ivančice	9 362	subregionální centrum I.AB	110	85	B
Tiřnov	8 711	subregionální centrum I.AB	67	130	A
Mikulov	7 219	subregionální centrum I.A	97	74	B
Hustopeče	5 683	subregionální centrum I.A	95	60	C

Letovice	6 557	subregionální centrum II.A	96	68	C
Bučovice	6 363	subregionální centrum II.A	86	74	C
Slavkov u Brna	6 109	subregionální centrum II.AB	77	79	B
Moravský Krumlov	5 770	subregionální centrum II.A	93	62	C
Strážnice	5 670	subregionální centrum II.A	89	64	C
Pohořelice	4 587	subregionální centrum II.AB	95	48	C
Šlapanice	6 936	mikroregionální centrum I.B	68	102	A
Rosice	5 695	mikroregionální centrum I.B	53	107	A
Rousínov	5 210	mikroregionální centrum I.B	80	65	C
Modřice	4 508	mikroregionální centrum I.B	86	52	C
Bzenec	4 226	mikroregionální centrum I.A	101	42	C
Valtice	3 619	mikroregionální centrum I.AB	70	52	C
Židlochovice	3 438	mikroregionální centrum I.B	35	98	B
Hrušovany nad Jev.	3 145	mikroregionální centrum I.A	58	54	C
Velká nad Veličkou	2 856	mikroregionální centrum I.AB	58	49	C
Velké Opatovice	3 791	mikroregionální centrum II.AB	49	77	B
Veverská Bítýška	3 045	mikroregionální centrum II.B	36	85	B
Velké Pavlovice	3 003	mikroregionální centrum II.AB	60	50	C
Ivanovice na Hané	2 828	mikroregionální centrum II.A	46	61	C
Kunštát	2 662	mikroregionální centrum II.B	38	70	B
Ždánice	2 554	mikroregionální centrum II.AB	34	75	B
Olešnice	1 726	mikroregionální centrum II.AB	25	69	C
Jevišovice	1 113	mikroregionální centrum II.A	20	56	C
Dubňany	6 175	lokální centrum I.B	64	96	B
Oslavany	4 607	lokální centrum I.B	51	90	B
Adamov	4 521	lokální centrum I.B	23	197	A
Rájec-Jestřebí	3 522	lokální centrum I.B	45	78	B
Miroslav	2 858	lokální centrum I.AB	54	53	C
Zastávka	2 416	lokální centrum I.B	23	105	A
Klobouky u Brna	2 296	lokální centrum I.B	49	47	C
Lednice	2 214	lokální centrum I.B	53	42	C
Lysice	1 872	lokální centrum I.B	23	81	B
Lomnice	1 316	lokální centrum I.B	22	60	C
Čejč	1 227	lokální centrum I.AB	25	49	C
Vranov nad Dyjí	807	lokální centrum I.AB	16	50	C
Vracov	4 463	lokální centrum II.B	85	53	C
Velké Bílovice	3 785	lokální centrum II.AB	45	84	B
Rajhrad	3 197	lokální centrum II.B	42	76	B
Jedovnice	2 731	lokální centrum II.B	29	94	B
Černá Hora	1 979	lokální centrum II.B	23	86	B

9.2 STRUČNÉ SHRUTÍ KAPITOLY 9

- Identifikace center na území JMK je mezikrokem mezi analytickou a návrhovou částí studie zahrnujícím návrh obcí, které vykazují střediskový potenciál, ať už ve smyslu produkčním či obslužném.
- Základní návrh významově odstupňovaných 54 středisek (center) vychází z kvantitativního posouzení pracovního významu a významu obslužného, resp. administrativního. Interpretace statických (např. existence zařízení služeb) a

dynamických (např. počet dostředivých významných pracovních proudů) kvantitativních ukazatelů byla doplněna o expertní zhodnocení relativní polohy středisek v rámci kraje a vůči ostatním identifikovaným centrům.

- Pro potřeby alespoň indikativního určení velikostí spádových území jednotlivých center byl využit model časových dostupností obcí JMK při využití IAD a pro každou obec JMK bylo určeno časově nejbližší středisko dané úrovně.

Použitá literatura a zdroje:

Model časové dostupnosti IAD
SLDB 2011
ÚAP ORP JMK
ÚP obcí JMK